

BEST PRACTICE SHEET

DUURZAME AANKOPEN



Ethisch verantwoorde ICT

Binnen de EU is de publieke sector verantwoordelijk voor de aankoop van een vijfde van de laptops. Als belangrijke consumenten van hardware kunnen overheden een aanzienlijke invloed uitoefenen om de productieketens op een structurele wijze te verduurzamen.

Het gaat dan specifiek over de aankoop van laptops, servers, schermen, smartphones, inclusief toetsenborden en computermuizen!

Duurzaamheidsaspecten zoals de energie-efficiëntie, de lange levensduur door herstelbaarheid en vervangbaarheid van onderdelen en de lagere totaalcost worden steeds meer standaard geïntegreerd in de ICT-bestekken van de overheid. Bovendien is er sinds kort veel bijkomende aandacht voor de sociale impact van ICT. Hier gaat het dan specifiek over de mensenrechten en de arbeidsvoorwaarden van de kinderen en volwassenen die in de mijnindustrie en de globale productie werken.

Welke initiatieven en goede praktijken zijn er vandaag in België om aankopers te inspireren en te ondersteunen op het vlak van ethisch verantwoorde ICT?



LEES MEER OP DE VOLGENDE BLADZIJDEN



MANAGEMENT



Sociaal

PRODUCTGROEP(EN)



Kantoor (ICT)

De uitdaging

De mondiale toevoketens van elektronica zijn in hoge mate gekend omwille van het grote risico op schendingen van mensen- en arbeidsrechten. Te hoge werkdruk, lange werktijden, lage lonen, werken met giftige stoffen, kinderarbeid, onvoldoende veiligheid en huisvesting, inbeslagname van identiteitsbewijzen etc. zijn slechts enkele voorbeelden van mogelijke maatschappelijke problemen in deze industrie, gaande van de mijnbouw tot de productie. Door middel van diverse overheidsopdrachten voor ICT-toestellen, kunnen overheidsinkopers de druk op de markt verhogen om zo meer transparant te verkrijgen over de sociale en milieurisico's in de keten. Ze kunnen dit realiseren door het integreren van sociale (of bredere duurzame) criteria in bestekken en/of door samen te werken met initiatieven die de onafhankelijke controle op de ketens garanderen.

Welke initiatieven kunnen informatie en ondersteuning bieden?

Keurmerken en certificaten voor duurzame ICT: Er zijn tal van keurmerken en certificaten op het vlak van ethisch verantwoorde ICT, maar ook op het vlak van bredere duurzaamheid. De focus van elk systeem verschilt: sommige leggen de nadruk op ecologie, terwijl andere systemen meer oog hebben voor de sociale dimensie. Een uitgebreide gids genaamd 'standaarden, certificaten en monitoringssystemen in de ICT-sector: op weg naar een duurzame aankooppraktijk' is ook beschikbaar op de gids voor duurzame aankopen.

Meer info: <https://fairictflanders.be/toolbox/>

Het ICT Pact (naam nog te bekijken) is een initiatief van de Nederlandse overheid met het oog op het samenbrengen van ICT-aankoopkracht binnen Europese lidstaten om invloed uit te oefenen op de sector via concrete aankoopdossiers. De bedoeling is dat aankopers ervaringen uitwisselen over circulair, milieuvriendelijk en ethisch verantwoord ICT tijdens hun contacten met de markt in ICT-overheidsopdrachten. Hiertoe zullen de verschillende deelnemers het Pact ondertekenen en acties opzetten in 2021. Een samenwerking in België tussen het federale niveau en de gewesten wordt momenteel onderzocht.

Het initiatief "Make ICT Fair" spoort bedrijven, lokale overheden en hoger onderwijsinstellingen aan om concrete stappen te ondernemen met betrekking tot het integreren van ethisch verantwoorde ICT in hun bestekken. Het is een samenwerking tussen 11 Europese organisaties en CATAPA, de voortrekker in België. CATAPA heeft daartoe het eigen project "FAIR ICT FLANDERS" gelanceerd. De focus ligt op het inspireren, samenwerken en delen van goede praktijken op het vlak van de aankoop van faire ICT. Het uiteindelijke resultaat zijn clausules die aankopers van ICT kunnen integreren in de selectiefase, de technische specificaties, de gunningscriteria en uitvoeringsvoorwaarden. Maar ook inzichten in de manieren om samen met leveranciers te werken aan meer sociaal verantwoorde ketens worden onderzocht. Ook wordt informatie gedeeld over monitoring- en evaluatiemechanismen die kunnen gebruikt worden om sociaal verantwoorde ketens af te dwingen. CATAPA ondersteunt aankopers die aan de slag willen gaan op het vlak van faire ICT en biedt tal van tools, informatie en begeleiding aan.

Meer info: <https://catapa.be/nl/make-ict-fair/>

Fair ICT Flanders is de Vlaamse versie van 'Make ICT Fair' en is een samenwerking tussen Catapa, Bond Beter Leefmilieu en Ondernemers voor Ondernemers met als doel om bedrijven, lokale overheden, hoger onderwijs en universiteiten te helpen met het nemen van concrete stappen om hun ICT-aankopen te verduurzamen met specifieke nadruk op de werk- en leefomstandigheden van de mensen die tewerk zijn gesteld in de globale ketens van de mijnbouw- en ICT-sector.

Meer info: <https://fairictflanders.be/over-fair-ict-flanders/>

Electronics Watch treedt op als partner van publieke aankopers die oog hebben voor het respect voor de arbeidsomstandigheden en mensenrechten in de toeleveringsketens van de elektronicasector. Enerzijds worden clausules aangeboden op het vlak van sociaal verantwoorde ketens, anderzijds biedt Electronics Watch een monitoringsysteem aan waarbij risico's in de keten van verschillende producenten in kaart worden gebracht, opgevolgd en gemedieerd. Om dit te realiseren zet Electronics Watch continu in op regionale risico-evaluaties die overheden informeren over de risico's voor de productiewerkers in de elektronicaproductie. Electronics Watch biedt ook kant-en-klare [clausules](#) aan om sociale risico's in de keten te vermelden in de bestekken.

Meer info: <https://electronicswatch.org/en>

Welke initiatieven zijn inspirerend?

Het integreren van faire (of duurzame) overwegingen in je aankoopproject van ICT kan op verschillende manieren, onder andere door het verwijzen naar een bepaald duurzaam keurmerk (TCO (milieu en sociaal), EPEAT (milieu), ...), door het opnemen van een gedragscode inzake het respect van de basisconventies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), door het samenwerken met leveranciers om transparante ketens te creëren, en tenslotte door het werken met bewijsmateriaal zoals audits en rapporten van onafhankelijke derde partijen zoals auditbureaus en middenveldorganisaties, bijvoorbeeld Electronics Watch.

We bespreken enkele goede praktijken:

Stad Gent heeft reeds ervaring met het aankopen van faire smartphones, maar wil naar een hoger niveau schakelen. Het Team Internationale Solidariteit investeert in 2020 in de creatie van een breed draagvlak bij verschillende actoren: politiek, management en aankoop en dat levert resultaat op: Digipolis (binnenkort District 09) is bereid tot een lidmaatschap met Electronics Watch (zie hoger) om zo bij te dragen tot de eerlijke ICT-productie van de aangekochte toestellen. Verder heeft het College van burgemeester en schepenen een engagementsverklaring voor Faire ICT goedgekeurd. Daarnaast neemt Gent als lokale overheid een voortrekkersrol op door breed te communiceren over dit thema: Gent heeft zich onder andere mee op de kaart gezet door het hosten van de '[Conference on Fair & Circular ICT' in 2019](#). Dit draagt bij tot een lokaal politiek draagvlak en geeft aankopers de kans om deel te nemen aan inspirerende leertrajecten rond dit thema. Maar Gent wil verder gaan en is volop aan het investeren in het zetten van concrete stappen in de vorm van clausules in de aankoopbestekken van de stad.

Meer info: <https://fairictflanders.be/fairictawards/> en noord.zuid@stad.gent

De Vlaamse Overheid (Facilitair Agentschap) heeft ervoor gekozen om lid te worden van Electronics Watch en sluit zich hiermee aan bij een netwerk van publieke aankopers die samen druk zetten op de ICT-ketens om transparanter en socialer te produceren. Zij hebben de clausules van Electronics Watch dan ook meegenomen in hun meest recente ICT-bestek. Deze [clausule](#) wordt opgemaakt door Electronics Watch zelf en is door Vlaanderen licht aangepast in functie van de specifieke juridische taal eigen aan Vlaamse overheidsopdrachten. Als lid van deze organisatie betaal je een bepaalde som in functie van je aankoopvolume. Voor de Vlaamse overheid gaat het hier om een bedrag lager dan 5000 EUR per jaar. Voor de Vlaamse overheid is dit dus een kleine investering die zorgt voor continue toegang tot informatie over de producenten van ICT-materiaal en over de producten die worden aangekocht. Hoe intensief de opvolging van Electronics Watch is, bepaalt de Vlaamse overheid zelf. Enerzijds levert Electronics Watch informatie in de vorm van rapporten over de productieomstandigheden bij de producent (bv. HP bij de Vlaamse overheid). Anderzijds zet Electronics Watch zich in om onafhankelijke lokale audits uit te voeren en te remediëren in geval van inbreuken tegen de internationale wetgeving (ILO). Electronics Watch is echter meer dan een waakhond die rapporten publiceert. De Vlaamse Overheid kan zelf actief in dialoog gaan met Electronics Watch

om verdere stappen te ondernemen rond het specifieke aankoopdossier. Door inzage te geven in de producten die worden aangekocht, kan ook druk uitgeoefend worden op de tussenpersonen of de distributeurs. De invloed op faire aspecten in concrete ICT-aankoopdossiers wordt daarom idealiter niet beperkt tot het uitbesteden van de problematiek aan een derde partij als Electronics Watch; transparantie en onderhandelingsmacht vraagt een actieve samenwerking tussen de aankoper en Electronics Watch.

De grootste meerwaarde voor de Vlaamse overheid is echter de dialoog met andere overheden die ook lid zijn van Electronics Watch. De uitwisseling van goede praktijken is voor Vlaanderen een essentiële en inspirerende leerervaring om ICT-contracten stap voor stap meer sociaal verantwoord te maken. De Vlaamse overheid ziet het lidmaatschap bij Electronics Watch dan ook als één van de zaken die een overheid kan doen om faire ICT aan te kopen en die complementair is met andere initiatieven zoals het keurmerk TCO certified etc.

Leuven sloot als eerste stad in Vlaanderen een samenwerkingsovereenkomst af met Fair ICT Flanders. Op die manier wil de stad inzetten op het verbeteren van de arbeids- en leefomstandigheden van de in de productieketens van ICT. Concreet wordt er ingezet op het verduurzamen van hun bestekken van ICT-materiaal, dit zowel op het vlak van ecologische doelstellingen zoals energie-efficiëntie en circulaire doelstellingen, als op het vlak van principes zoals eerlijke arbeidsvoorwaarden en prijzen. Leuven onderzoekt momenteel (2020) ook of het mogelijk is om een fairtradecomputermuizen aan te kopen. Ook de KULeuven zet in op duurzame en faire ICT en heeft in samenwerking met een onderzoeksinstituting (HIVA) een [sociale clausule](#) opgesteld die leveranciers engageert tot een formele dialoog over de mensenrechten en arbeidsvoorwaarden in de productieketen.

Meer info:

<https://admin.kuleuven.be/icts/duurzaamheid/aankopen>

<https://pers.leuven.be/stad-leuven-maakt-werk-van-faire-en-duurzame-ict>

Meer sheets zoals deze vind je op:
www.gidsvoorduurzameaankopen.be

